

برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری با تأکید بر خانه‌های اکولوژیکی

مطالعه موردی: بخش هنزا

یوسف قنبری*، زهرا کاظمی، فاطمه کاظمی اسکری

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان

کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی گردشگری، دانشگاه اصفهان

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز

دریافت: ۹۴/۱۰/۲۶ پذیرش: ۹۶/۲/۲۱

Sustainable Tourism Development Planning with an Emphasis on Ecological Destinations
Case study: Hanza region

Yousef Ghanbari*, Zahra Kazemi, Fatemeh Kazemi

Associate Professor, Department of Geography, University of Shahid Chamran Ahvaz

Assistant Professor Department of Urbanization, University of Jundi Shapur University of Technology Dezful

Student Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University Ahvaz- mavedate@yahoo.com

Received: (16/Jan/2016)

Accepted: (11/May/2017)

چکیده

Abstract

The research has been done to plan the sustainable development of tourism with emphasis on ecological residences in Hanza region. This research is a practical study with a descriptive- analytic approach. The studied population consists of two groups of tourists and experts. All the population of experts has been studied due to its small size. While the population of tourists due to the uncertainty of the size and the minimum sample size for surveys, 120 tourists were selected from March 2015. Cronbach's alpha value for ensurance index were calculated for the tourists $\cdot/81$ and $\cdot/89$ for the Group of Experts. Data were analyzed in the softwares of SPSS and Excel with using one-sample T-test, Friedman test and SWOT model. One-sample T-test results showed that the satisfaction of tourists from facilities with average $1/55$ and satisfaction in terms of the tourism potential was above average $14/17$. Results of Friedman test that used to prioritize residences in Hanza region showed that the most appropriate option for tourists to stay are ecological residences. In addition to, the results of SWOT model indicated that making ecological destinations have various weaknesses and threats despite have strengths. Among the strategies, first place with a score of $3/053$, threats, weaknesses, with scores $3/013$, $2/879$ and $2/874$ respectively next ranks. The best strategy according to the conditions of the ecological destinations in Hanza region is the competitive aggressive strategies with an emphasis on maintaining the existing situation.

Keyword: Tourism, rural tourism, ecological destinations, Hanza region.

پژوهش حاضر با هدف برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری با تأکید بر خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا انجام گرفته است. این پژوهش، مطالعه‌ای کاربردی با رویکرد توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را دو گروه گردشگران و کارشناسان تشکیل می‌دهند. در جامعه آماری کارشناسان به دلیل حجم کم جامعه، تمام جامعه آماری بررسی شده است. در حالی که جامعه آماری گردشگران، با توجه به نامشخص بودن تعداد آنها و رعایت حداقل حجم نمونه در تحقیقات پیمایشی، ۱۲۰ نفر، از گردشگران نوروز ۱۳۹۴ در نظر گرفته شد. مقدار آلفای کرونباخ برای قابلیت اعتماد گروه گردشگران $\cdot/81$ و برای گروه کارشناسان $\cdot/89$ محاسبه گردید. داده‌های گردآوری شده در محیط نرم‌افزاری Spss و Excel با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای، آزمون فریدمن و همچنین مدل Swot مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که میزان رضایت‌مندی گردشگران از امکانات پایین‌تر از حد متوسط $1/55$ و میزان رضایت‌مندی از پتانسیل‌های گردشگری بالاتر از حد متوسط $14/17$ است. نتایج آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی اقامتی در بخش هنزا نشان داد که خانه‌های اکولوژیکی مناسب‌ترین گزینه جهت اقامت گردشگران محسوب می‌شوند. همچنین نتایج روش Swot نشان داد که راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی به‌رغم برخورداری از قوت‌ها، دچار ضعف‌ها و تهدیدهای متعددی است. در بین استراتژی‌ها نقاط قوت با امتیاز $3/053$ در رتبه اول و فرصت‌ها، تهدیدها، ضعف‌ها به ترتیب با امتیازهای $3/013$ ، $2/879$ و $2/874$ و وضعیت خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا، راهبردهای رقابتی - تهاجمی با تأکید بر حفظ وضع موجود می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، گردشگری روستایی، خانه‌های اکولوژیکی، هنزا.

*Corresponding Author: Yousof Ghanbari

E-mail: y.ghanbari@geo.ui.ac.ir

* نویسنده مسئول: یوسف قنبری

مقدمه

تحولات قرن ۱۸ و ۱۹ میلادی در ساختار اجتماعی - اقتصادی و صنعتی اروپا، امکان استفاده از سفرهای تفریحی را برای همگان فراهم نمود و بدین‌سان سنگ بنای گردشگری گذاشته شد (حسامپور، ۱۳۹۲: ۱). گردشگری به‌عنوان یک گزینه جایگزین، هم در کشورهای توسعه‌یافته و هم در حال توسعه، به‌منظور حفظ مستمر اقتصاد روستا که در آن صنایع دستی رو به زوال هستند، در نظر گرفته شده است (Ying, T. and Zhong, Y., 2007: 96). طبق تقسیمات سازمان جهانی جهانگردی، کشور ایران از لحاظ جاذبه‌های گردشگری جزء ۱۰ کشور اول جهان و از نظر تنوع گردشگری جزء ۵ کشور اول جهان و از نظر تنوع صنایع دستی جزء ۳ کشور اول جهان به‌حساب می‌آید (ضرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۶). این صنعت می‌تواند جانشین اقتصاد تک‌محصولی متکی به نفت گردد (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵: ۵۴). در سال‌های اخیر ملاحظات اکولوژیکی و زیست‌محیطی موجب گردید تا اکوتوریسم به‌عنوان سازگارترین نوع گردشگری بیش از سایر اشکال مورد توجه قرار گیرد. اکوتوریست نوعی گردشگری طبیعت‌محور است که کمترین آثار مخرب را در محیط باقی می‌گذارد (Goadwin, 1996). توسعه گردشگری باید پایدار باشد. گردشگری پایدار گردشگری است که بتواند در یک محیط در زمانی نامحدود ادامه یابد و از نظر انسانی و فیزیکی به محیط زیست صدمه نزند و تا بدان حد فعال باشد که به توسعه سایر فعالیت‌ها و فرایندهای اجتماعی لطمه‌ای وارد نسازد (اکبرپور سراسکانرود، ۱۳۹۰: ۹۴). رشد غیرقابل کنترل گردشگری انبوه که باعث تخریب منابع طبیعی، اجتماعی و فرهنگی شده و اثرات زیانباری همانند فروکاست میراث و فرهنگ سنتی و محلی، از بین رفتن هویت محلی، افزایش میزان جرائم، ازدیاد شلوغی و دیگر مسائل زیست‌محیطی را در مناطق بر جای نهاده بود آغاز شد (Choi, H. S., 2006: 7). در سال‌های اخیر گردشگری به‌عنوان کاتالیزوری کارآمد برای بازسازی و توسعه در نواحی روستایی در سراسر اروپا برای رفع چالش‌های اقتصادی و اجتماعی نواحی روستایی حاشیه‌ای یا روستاهایی که با کاهش فعالیت‌های کشاورزی سنتی روبه‌رو هستند، محسوب شده است (sharply, 2002). از اجزای

اصلی مهم صنعت گردشگری، گردشگری روستایی است که امروزه یکی از مردمی‌ترین اشکال گردشگری در جهان و ابزاری برای بهبود و رشد اقتصادی روستاها به شمار می‌رود (قدیری معصوم و پازکی، ۱۳۸۹). در سال‌های اخیر گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین صنایع پتانسیل‌های لازم برای کمک به جوامع محلی، با هدف توسعه فعالیت‌های اقتصادی، مورد توجه قرار گرفته است (McGehe & Andereck, 2004: 136). گردشگری روستایی با اقامت در نواحی روستایی همراه است. این حضور به‌صورت اقامت در چادر، واگن‌های مسافرتی، خانه‌ها و منازل شخصی کرایه‌ای، مهمانسراها، هتل‌ها، خانه‌های دوم و خانه‌های اکولوژیکی دیده می‌شود (دادورخانی و نیک‌سیرت، ۱۳۸۹). احداث خانه‌های اکولوژیکی یکی از اقداماتی است که می‌توان در زمینه توسعه گردشگری انجام داد که نهایتاً به توسعه پایدار منجر می‌شود. اقامتگاه‌های بوم گردی یا خانه‌های اکولوژیکی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط طبیعی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه احداث شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت گردان را با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده فراهم می‌کنند. گریت و همکاران^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «کیفیت زندگی در مناطق روستایی»، به این نتیجه رسید که زندگی روستاییان در زمینه‌های اقتصادی، فرصت‌های شغلی، حرفه و شغل نامناسب و درآمد در سطح پایین و این عوامل باعث مهاجرت و ترک روستا شده است (Grgi, et al, 2010). رای^۲ (۲۰۱۱) به بررسی «درگیری و رقابت: چشم‌انداز جمعیت روستایی در پدیده خانه‌های دوم» پرداخت که در آن دیدگاه‌های ساکنان محلی در خصوص شکل‌گیری و گسترش خانه‌های دوم و آثار اجتماعی و فرهنگی این پدیده بررسی شد (Ray, 2011). ماتیاس و همکاران^۳ (۲۰۱۱) در مطالعه خود با عنوان «تحلیل تأثیرات اقتصادی گردشگری» بر این باورند که هرچند تصور می‌شود گردشگری می‌تواند بستر رشد اقتصادی را فراهم آورد، اما

1. Grgi, et al.

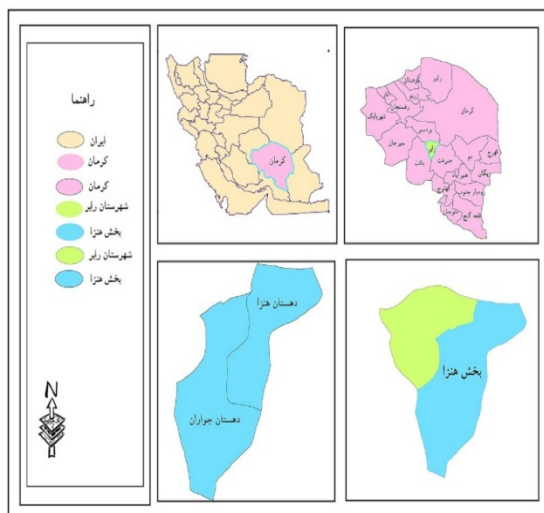
2. Ray

3. Matias, et al.

بخش هنزا به دلیل استقرار در محدوده کوهستانی، آب و هوایی مطبوع و مناظر و چشم‌اندازهای زیبا و دلپذیر، دره‌های خوش آب و هوا، سرسبز و کوه‌های مرتفع، با درختان بلند و گل‌های رنگارنگ در حواشی رودخانه، گردشگران بسیاری را به سوی خود جلب می‌کند (طرح گردشگری، مسکن و شهرسازی، ۱۳۹۴). بخش هنزا با وجود پتانسیل‌های گردشگری خصوصاً اکوتوریسم منطقه، فاقد امکانات رفاهی موردنیاز گردشگران از جمله اقامتگاه‌های مناسب می‌باشد. از سوی دیگر، با توجه به کاهش فعالیت‌های کشاورزی منطقه و، در نتیجه، کاهش درآمد و اشتغال، مهاجرت به شهرها افزایش یافته است. بنابراین، توجه ویژه برای سازمان‌دهی اقامت گردشگران - با توجه به کم بودن امکانات اقامتی منطقه - حائز توجه است. راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی به دلیل درگیر کردن جامعه با گردشگری و ختم شدن به توسعه پایدار می‌تواند یکی از بهترین راهکارها برای جذب گردشگری محسوب شود. هدف این تحقیق برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری با تأکید بر خانه‌های اکولوژیکی است.

داده‌ها و روش کار

بخش هنزا از توابع شهرستان رابر با مختصات جغرافیایی ۵۷ درجه و ۱۱ دقیقه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۱۸ دقیقه عرض شمالی، در ۲۸ کیلومتری شرق شهر رابر، در استان کرمان قرار گرفته است (طرح گردشگری هنزا، سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری، ۱۳۸۷: ۴۵).

شکل ۱. نقشه موقعیت بخش هنزا در شهرستان رابر

ممکن است در راستای توسعه پایدار، دشواری‌های جدی، هم در سطح ملی و هم در سطح جهانی، به همراه داشته باشد (Matias, et al., 2011). دیسارت و مارکوئیلر^۱ (۲۰۱۲) در مطالعه تجربه‌ها و تولیدات گردشگری روستایی به این نتیجه رسیدند که در برنامه‌ریزی گردشگری، سرمایه اجتماعی نوعی اشاره نامشهود به جامعه مدنی و کارکردهای آن دارد که با اقدام به پرورش مسئولیت‌های محلی در قالب راهبردهای توسعه پایین به بالا از طریق تقویت اقدام جمعی و توانایی حکومت‌های محلی قدرت تصمیم‌گیری درست در مورد پروژه‌های توسعه محلی را بر عهده می‌گیرد (Dissart and Marcouiller, 2012). جمعه‌پور و رضوانی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مطالعه موردی: بخش رودبار قصران، شهرستان شمیرانات) به این نتیجه رسیدند که الگوی گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی مورد مطالعه جزء در دو قلمرو آموزش - فرهنگ و تفریح - و اوقات فراغت نقش مؤثری نداشته و نتوانسته بهبودی حاصل نماید. اکبریان رونیزی و محمد پور جابری (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان «اثرات زیست‌محیطی گردشگری خانه‌های دوم در نواحی روستایی با تأکید بر جامعه میزبان (مطالعه موردی: روستاهای کوهستانی البرز)» انجام دادند. یافته‌های تحقیق نشان داد که رشد و گسترش گردشگری در این ناحیه خودجوش و بدون برنامه‌ریزی بوده و به دلیل پیامدهای نامطلوبی چون آلودگی منابع آب، تخریب چشم‌اندازهای طبیعی و باغات، به‌خصوص تخریب و تغییر کاربری اراضی کشاورزی در ناحیه را به دنبال داشته است. سعیدی و سلطانی مقدس (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان «نقش خانه‌های دوم در گردشگری و جریان سرمایه در نواحی روستایی (مطالعه موردی: ناحیه بینالود خراسان رضوی)» انجام دادند. نتایج نشان داد که خانه‌های دوم شهرنشینان در عرصه‌های روستایی پیامدهای متفاوت کالبدی - فضایی و اجتماعی - اقتصادی به همراه داشته‌اند که از جمله تأثیرات اقتصادی آن می‌توان از جریان سرمایه‌های شهری به سوی روستا و برپایی خدمات بیشتر در محیط‌های روستایی اشاره کرد.

1. Dissart and Marcouiller

توجه بیشتری قرار می‌گیرد. به ترتیب عامل مکان، محصول، قیمت و ترفیع نقش خود را ایفا می‌کنند. نتایج آزمون فریدمن در جدول شماره (۱) نشان داده شده است. همچنین نتایج آزمون فریدمن نشان داد که مقدار خطای آلفا (sig) برای همه این متغیرها برابر ۰/۰۰۰ کوچک‌تر از ۰/۰۵ است. پس با درصد اطمینان ۰/۹۵ درصد قابل قبول می‌باشد.

جدول ۱. نتایج رتبه‌بندی اماکن اقامتی از دید کارشناسان

رتبه	عامل	میانگین رتبه	سطح معناداری sig
اول	خانه‌های اکولوژیکی	۴/۴۰	۰/۰۰۰
دوم	سیاه‌چادر عشایر	۳/۸۲	۰/۰۰۰
سوم	سوئیت آپارتمان	۳/۱۰	۰/۰۰۰
چهارم	مهمانسرا	۱/۸۸	۰/۰۰۰
پنجم	هتل	۱/۸۰	۰/۰۰۰

همچنین با توجه به نتایج جدول (۲)، گردشگران تمایل بیشتری به اقامت در خانه‌های اکولوژیکی دارند که به ترتیب خانه‌های اکولوژیکی، سیاه‌چادر عشایر، سوئیت آپارتمان، مهمانسرا و هتل در اولویت اقامت گردشگران قرار دارند.

جدول ۲. جذابیت اماکن اقامتی از دید گردشگران

درصد	اقامت
۷/۵	هتل
۸/۳	مهمانسرا
۱۲/۵	سوئیت آپارتمان
۱۵/۸	سیاه‌چادر عشایر
۳۳/۳	خانه‌های اکولوژیکی
۲۲/۶	سیاه‌چادر و خانه‌های اکولوژیکی

برای سنجش سطح توانمندی و محدودیت‌های گردشگری در بخش هنرا، این شاخص از دو بعد محدودیت‌ها و پتانسیل‌ها بررسی و ارزیابی شد. با هدف و ارزیابی اطلاعات گردآوری شده برای هریک از ابعاد

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش و ماهیت جزء پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های موردنیاز، از مطالعات کتابخانه‌ای و، همچنین، بررسی‌های میدانی از قبیل مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را دو گروه گردشگران و کارشناسان گردشگری تشکیل می‌دهند. در جامعه آماری تمام جامعه کارشناسان به دلیل حجم کم آنان در نظر گرفته شد. جامعه آماری گردشگران با توجه اینکه تعداد آنها مشخص نبود حجم نمونه با توجه رعایت حداقل حجم نمونه در تحقیقات پیمایشی، ۱۲۰ نفر، از گردشگران نوروز ۱۳۹۴ لحاظ شد. مقدار آلفای کرونباخ برای قابلیت اعتماد گروه گردشگران ۰/۸۱ و برای گروه کارشناسان ۰/۸۹ محاسبه شد. داده‌های گردآوری شده در محیط نرم‌افزاری Spss و Excel با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای، آزمون فریدمن و همچنین مدل Swot مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. اطلاعات به دست آمده از بخش هنرا جهت تجزیه و تحلیل شامل دو بخش است:

بخش اول: تجزیه و تحلیل با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون فریدمن در محیط نرم‌افزاری Spss و محاسبه رضایتمندی گردشگران از دو بعد امکانات موجود در منطقه و پتانسیل‌های گردشگری و همچنین اولویت-بندی اقامتی در بخش هنرا.

بخش دوم: تحلیل مدل Swot به منظور تعیین بهترین استراتژی‌ها

گام اول: تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر رشد و توسعه صنعت گردشگری
گام دوم: تدوین استراتژی‌های توسعه صنعت گردشگری
گام سوم: تجزیه و تحلیل استراتژی‌ها (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۷۳-۱۵۵).

شرح و تفسیر اطلاعات

نتایج آماری رتبه‌بندی اماکن اقامتی از دید کارشناسان و گردشگران در بخش هنرا از طریق آزمون ناپارامتریک چند گروه وابسته فریدمن نشان می‌دهد که هرکدام از اماکن اقامتی نسبت به دیگری جهت اقامت گردشگران مورد

این مقدار کمتر باشد نشانگر نارضایتی آنها از شاخص-های مورد ارزیابی است و هر چه از این میزان بیشتر باشد، نشان رضایتمندی گردشگران از شاخص‌های مورد ارزیابی دارد. در ادامه به بررسی و سنجش سطح رضایتمندی گردشگران از مناطق روستایی بخش هنزا پرداخته می‌شود.

در زمینه امکانات، با استفاده از اطلاعات گردآوری‌شده برای ۵ سنجه ارزیابی شد. این ۵ سنجه عبارت‌اند از سنجه امکانات اقامتی، امکانات پذیرایی، دسترسی (حمل‌ونقل و جاده)، راهنمایان محلی و دفتر اطلاعات گردشگری و زیرساخت‌های مناسب (پارکینگ، سرویس بهداشتی، آب آشامیدنی و...).

یادشده از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. این آزمون می‌تواند میزان اختلاف میانگین اطلاعات گردآوری‌شده از یک مقدار خاص و نیز معنادار بودن یا نبودن اختلاف مشاهده‌شده را نشان دهد. در بیشتر موارد، از این آزمون برای سنجش معناداری تفاوت میانگین نمونه از میانگین و حد متوسط جامعه استفاده می‌شود. در پژوهش حاضر متغیرهای مورد ارزیابی به صورت گویه-های ۵ طیفی لیکرت تنظیم شده‌اند که در آن به طیف-های معرف پتانسیل‌ها و محدودیت‌های منطقه به ترتیب از سطح رضایت بسیار کم تا بسیار زیاد، ارزش ۱ تا ۵ تخصیص یافته است، در نتیجه عدد ۳ می‌تواند حد متوسط و میانگین رضایتمندی پرسش‌شوندگان و اگر از

جدول ۳. شناسایی وضعیت امکانات منطقه

میانگین آزمون (مبنای): ۳							متغیرها
سطح معناداری sig	مقدار t	اختلاف میانگین	میانگین اختلاف در سطح اطمینان ۰/۹۵		انحراف معیار	میانگین	
			حد بالا	حد پایین			
۰/۰۰۰	-۴۴/۱۶۶	-۱/۵۹	-۱/۶۸	-۱/۵۰	۰/۵۱	۱/۴۱	امکانات اقامتی
۰/۰۰۰	-۳۰/۱۶۶	-۱/۶۰	-۱/۷۱	-۱/۵۰	۰/۵۸۴	۱/۳۹	امکانات پذیرایی
۰/۰۰۰	-۲۲/۹۸۳	-۱/۱۸	-۱/۲۸	-۱/۰۸	۱/۵۶۰	۱/۸۳	دسترسی
۰/۰۰۰	-۲۵/۶۶۷	-۱/۴	-۱/۵۲	-۱/۳۰	۰/۶۰۱	۱/۵۹	راهنما محلی و اطلاعات گردشگری
۰/۰۰۰	۲۱/۸۱۹	-۱/۴۵	-۱/۵۹	-۱/۳۳	۰/۷۳۲	۱/۵۴	زیرساخت‌ها
۰/۰۰۰	-۴۹/۶۳	-۱/۴۴	-۱/۵۰	-۱/۳۹	۰/۳۲	۱/۵۵	میانگین گویه‌ها

دستی و محصولات طبیعی منطقه، خانه‌های اکولوژیکی، آداب و رسوم مردم، جاذبه‌های طبیعی، جاذبه‌های مذهبی، جاذبه‌های فرهنگی - تاریخی و حضور عشایر در منطقه است. تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که میزان رضایتمندی از متغیرهای مربوط به بعد پتانسیل‌ها بیشتر از حد متوسط است و رضایتمندی قابل قبولی در این زمینه وجود دارد. مقدار خطای آلفا (sig) آزمون T برای متغیرها برابر ۰/۰۰۰ است. از آنجایی که این خطا کمتر از میزان خطای قابل قبول یعنی کمتر از ۰/۰۵ است در نتیجه می‌توان استدلال کرد تفاوت میزان رضایت مشاهده شده برای این سنجه‌ها با حد متوسط رضایتمندی به حدی است که در سطح اطمینان بالای ۰/۹۹ معناداری است.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، میانگین رضایتمندی گردشگران از ۵ گویه معرف بعد امکانات، کمتر از حد متوسط است. از آنجایی که مقدار خطای آلفا (sig) آزمون T برای همه این متغیرها کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، در نتیجه می‌توان استدلال کرد که میزان رضایتمندی گردشگران از بعد امکانات بخش هنزا، کمتر از حد متوسط است و نارضایتی نسبی در این خصوص مشاهده می‌شود. تفاوت مشاهده شده در دیدگاه گردشگران از حد متوسط رضایتمندی نیز کاملاً معنادار است و نشانگر وجود کمبودهای محسوس در این زمینه است که بهبود این وضعیت توجه شایسته مسئولان را می‌طلبد. پتانسیل‌های منطقه شامل ۱۰ گویه رضایت از برخورد مردم محلی، امنیت در منطقه، آب و هوا و اقلیم، صنایع

جدول ۴. شناسایی وضعیت پتانسیل‌های منطقه

میانگین آزمون (مبنا): ۳							
متغیرها	میانگین	انحراف معیار	میانگین اختلاف در سطح اطمینان ۰/۹۵		اختلاف میانگین	مقدار t	سطح معناداری sig
			حد بالا	حد پایین			
برخورد مناسب مردم	۴/۲۰	۰/۶۹۳	۱/۳۳	۱/۰۷	۱/۲۰	۱۸/۹۶	۰/۰۰۰
امنیت منطقه	۳/۹۱	۰/۶۳۵	۱/۰۲	۱/۷۹	۰/۹۰۸	۱۵/۶۷	۰/۰۰۰
آب‌وهوا و اقلیم	۴/۷۸	۱/۴۱۴	۱/۸۶	۱/۷۱	۱/۷۸	۴۷/۲۲	۰/۰۰۰
صنایع دستی و محصولات طبیعی	۴/۱۰	۰/۵۷۱	۱/۲۰	۱	۱/۱۰	۲۱/۱۰	۰/۰۰۰
خانه‌های اکولوژیکی	۴/۳۱	۰/۷۰۸	۱/۴۴	۱/۱۸	۱/۳۱	۲۰/۲۵	۰/۰۰۰
آداب‌ورسوم مردم	۳/۹۸	۰/۶۳۵	۱/۱۰	۰/۸۷	۰/۹۸۳	۱۶/۹۷	۰/۰۰۰
جاذبه‌های طبیعی	۴/۶۹	۰/۵۴۷	۱/۷۹	۱/۵۹	۱/۶۹	۳۳/۸۹	۰/۰۰۰
جاذبه‌های مذهبی	۳/۸۳	۰/۵۸۵	۰/۹۴	۰/۷۳	۰/۸۳۳	۱۵/۶۲	۰/۰۰۰
جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی	۳/۷۸	۰/۶۶۷	۰/۹۰	۰/۶۵	۰/۷۷۵	۱۲/۷۳	۰/۰۰۰
حضور عشایر در منطقه	۴/۱۶	۰/۵۹۴	۱/۲۷	۱/۰۵	۱/۱۶	۲۱/۳۶	۰/۰۰۰
میانگین گویه‌ها	۴/۱۷	۰/۲۹۴	۱/۲۲	۱/۱۲	۱/۱۷	۴۳/۶۶	۰/۰۰۰

در این راستا به مطالعه کامل منطقه پرداخته شد و با استفاده از نظرات کارشناسان و تجربیاتی که مطالعه منطقه به دست آمد نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای منطقه شناسایی و در جداول ۵ و ۶ دسته‌بندی شدند.

برای شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مرتبط با خانه‌های اکولوژیکی با استفاده از مدل سوات این نتایج قابل توجه است:

مرحله اول: در ابتدا نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مرتبط با خانه‌های اکولوژیکی شناسایی شدند.

جدول ۵. ماتریس بررسی عوامل داخلی مؤثر بر راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا

عوامل داخلی مؤثر بر راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی منطقه		شاخص
نقاط ضعف (Weakness)	نقاط قوت (Strength)	
عدم وجود امکانات لازم جهت تبلیغ خانه‌های اکولوژیکی	جذابیت خانه‌های اکولوژیکی	۱
نبود امکانات اقامتی و پذیرایی مناسب	آب‌وهوای چهارفصل و تنوع اقلیم	۲
نبود امکانات رفاهی	مناظر طبیعی و چشم‌اندازهای فراوان	۳
نبود امکانات بهداشتی - درمانی مناسب	جاذبه‌های تاریخی و مذهبی	۴
کمبود زیرساخت‌های کالبدی (پارکینگ، سرویس بهداشتی و...)	تنوع گیاهی (بخصوص گیاهان دارویی) و جانوری	۵
مشکلات حمل‌ونقل (وسیله نقلیه و جاده)	تعدد خانه‌ها با بافت سنتی	۶
تخریب برخی از خانه‌های اکولوژیکی	تعامل متقابل بین گردشگران و جامعه محلی	۷
عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش‌دیده در رابطه با خانه‌ها	تمایل گردشگران به فعالیت در مزارع و اراضی کشاورزی	۸
فقدان مراکز تولیدی مصالح ساختمانی بومی	وجود فضاهای ویژه روستایی	۹
عدم رعایت حریم خصوصی برخی خانه‌ها (نداشتن حیاط)	اگروتوریسم	۱۰
ایجاد دوگانگی ساختی در بافت سنتی	استفاده از مصالح بومی جهت ساخت خانه‌ها	۱۱
تمایل جوانان جهت مهاجرت به شهرها	تمایل جامعه محلی به راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی جهت اجاره	۱۲
عدم آموزش روستاییان جهت ساخت خانه‌ها	وجود سیاه‌چادر جامعه عشایری به ایجاد کمپ‌های عشایری	۱۳
نبود مدیریت صحیح جهت اداره خانه‌ها	وجود سیاه‌چادر عشایر در منطقه	۱۴
بارندگی شدید و احتمال وقوع سیل	وجود صنایع دستی (قالی، گلیم، جاجیم و...)	۱۵
عدم فرهنگ‌سازی جامعه محلی جهت حفاظت از خانه‌ها	محصولات طبیعی (دامی، کشاورزی و باغی)	۱۶
اجاره غیرمجاز خانه‌ها خارج از حیطه مدیریت	امنیت بالای منطقه	۱۷
مقاوم نبودن برخی از خانه‌ها در مقابل مخاطرات طبیعی	برگزاری جشنواره گردو و برف	۱۸
عدم آشنایی مردم محلی با منافع خانه‌های اکولوژیکی	ایجاد نمایشگاه‌ها و فروشگاه‌های محصولات طبیعی	۱۹
	آداب‌ورسوم جامعه محلی	۲۰
	بهبود کیفیت واحدهای مسکونی از لحاظ تجهیزات	۲۱
	بهبود امکانات و تسهیلات (آب، برق، تلفن، اینترنت و ...)	۲۲

جدول ۶. ماتریس بررسی عوامل خارجی مؤثر بر راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا

عوامل خارجی مؤثر بر راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی منطقه		شاخص
تهدیدها (Threats)	فرصت‌ها (Opportunities)	
برنامه ساخت هتل در شهرستان رابر و بخش هنزا	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت توسعه گردشگری	۱
عدم توجه مسئولین به ساخت‌وساز در مناطق خطرناک (نزدیک کوه)	جایگاه مناسب منطقه جهت هر نوع بازدهی سرمایه‌گذاری	۲
پایین بودن تبلیغات جهت معرفی خانه‌های اکولوژیکی برای اقامت	نزدیکی منطقه به مناطق با آب‌وهوای گرم (جیرفت، کهنوج)	۳
نبود برنامه صحیح در جهت اداره خانه‌ها	افزایش طول مدت اقامت	۴
عدم وجود افراد خبره جهت ساخت خانه‌های مناسب	جذب گردشگر در فصل سرد سال	۵
نبود استانداردهای معین ساخت خانه توسط سازمان‌های مربوطه	ایجاد اشتغال در بخش خدماتی مربوط به خانه‌ها	۶
افزایش قیمت مصالح ساختمانی بومی	توسعه کوهنوردی در منطقه	۷
فقدان برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولتی جهت راه‌اندازی خانه‌ها	شناخته بودن محصولات طبیعی منطقه در سراسر استان	۸
ازدیاد ناهنجاری‌ها با ورود گردشگران (کاهش امنیت)	زادگاه چند تن از مشاهیر	۹
تمایل مردم و سازمان‌ها جهت ساخت خانه‌های مدرن	تمایل مردم شهر جهت زندگی در روستا (تعطیلات)	۱۰
افزایش درگیری بین گردشگران و مردم روستاها	برنامه احداث تله‌کابین از هنزا تا تخت سرطشتک	۱۱
افزایش ساخت‌وسازهای غیرمجاز	برنامه احداث بزرگ‌ترین پیست اسکی خاورمیانه	۱۲
تغییر چشم‌اندازهای روستا با استفاده از مصالح غیربومی		۱۳
فقدان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت راه‌اندازی خانه‌ها		۱۴
عدم توجه مسئولین به اهمیت و ساخت خانه‌ها		۱۵

مرحله چهارم: پس از محاسبه میانگین وزنی (ضریب ثانویه) برای هر بخش باید رتبه هریک از گویه‌ها در هر بخش مشخص شود. تعیین رتبه برای هر بخش میزان اثربخشی راهبردهای کنونی در نشان دادن واکنش نسبت به عوامل یا به عبارتی رتبه گویه‌ها در آن بخش می‌باشد. رتبه‌های مورد استفاده باید از ۱ تا ۴ باشند. رتبه ۴ نشان از واکنش خیلی سریع داشته و به سمت عدد ۱ از شدت واکنش و اثربخشی کاسته می‌شود. برای تعیین رتبه، الزامی به پر کردن پرسشنامه نیست؛ هرچند نظرخواهی از کارشناسان در نتیجه‌گیری بهتر و مطمئن‌تر قطعاً مثمر خواهد بود. در این پژوهش رتبه هر یک از گویه‌ها با همکاری کارشناسان تعیین شد و در جداول ۷، ۸، ۹ و ۱۰

مرحله دوم: در این مرحله باید وزن، رتبه و در آخر وزن نهایی هریک از عوامل تعیین شود تا بتوان میزان اثرگذاری هریک از عوامل را مشخص کرد. برای محاسبه وزن هر یک از عوامل، در ابتدا مجموع نمرات داده شده از طرف کارشناس به هریک از گویه‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به صورت جداگانه و تک‌تک مشخص ضریب اولیه تمامی گویه‌های موجود محاسبه شد.

مرحله سوم: پس از محاسبه ضریب اولیه برای هریک از گویه‌ها، ضریب ثانویه تک‌تک گویه‌ها محاسبه و برای محاسبه ضریب ثانویه، ضریب اولیه تقسیم بر مجموع گویه‌ها شد. مجموع میانگین وزنی (ضریب ثانویه) محاسبه شده برای هریک از بخش‌ها یک است.

آورده شد. مرحله پنجم: بعد از محاسبه رتبه برای هریک از گویه‌های موردبررسی، در این مرحله وزن نهایی (ضریب نهایی) برای هریک از گویه‌های موردبررسی محاسبه گردید. برای محاسبه وزن نهایی، میانگین وزنی (ضریب ثانویه) هر گویه را در رتبه همان گویه ضرب شد. نتایج در جداول ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲ آورده شد.

جدول ۷. نقاط قوت مؤثر بر خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا

وزن نهایی	رتبه	میانگین وزنی (ضریب ثانویه)	ضریب اولیه	نقاط قوت
۰/۱۳۲	۳	۰/۰۴۴	۱۲۴	S1=جذابیت خانه‌های اکولوژیکی
۰/۲۱۹	۳	۰/۰۷۳	۲۰۶	S2=آب‌وهوای چهارفصل و تنوع اقلیم
۰/۱۷۶	۴	۰/۰۴۴	۱۲۴	S3=مناظر طبیعی و چشم اندازهای فراوان
۰/۱۳۸	۳	۰/۰۴۶	۱۱۳	S4=جاذبه‌های تاریخی و مذهبی
۰/۱۲۳	۳	۰/۰۴۱	۱۱۶	S5=تنوع گیاهی (بخصوص گیاهان دارویی) و جانوری
۰/۱۸۴	۴	۰/۰۴۶	۱۲۲	S6=تعدد خانه‌ها با بافت سنتی
۰/۱۳۵	۳	۰/۰۴۵	۱۳۳	S7=تعامل متقابل بین گردشگران و جامعه محلی
۰/۱۳۸	۳	۰/۰۴۶	۱۳۰	S8=تمایل گردشگران به فعالیت در مزارع و اراضی کشاورزی
۰/۰۸۸	۲	۰/۰۴۴	۱۲۵	S9=وجود فضاهای ویژه روستایی
۰/۱۲۶	۳	۰/۰۴۲	۱۱۹	S10=اگروتوریسم
۰/۱۹۲	۴	۰/۰۴۸	۱۳۵	S11=استفاده از مصالح بومی جهت ساخت خانه‌ها
۰/۱۲۹	۳	۰/۰۴۳	۱۲۱	S12=تمایل جامعه محلی به راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی جهت اجاره
۰/۱۳۲	۳	۰/۰۴۴	۱۲۶	S13=وجود سیاه‌چادر جامعه عشایری به ایجاد کمپ‌های عشایری
۰/۱۳۸	۳	۰/۰۴۶	۱۳۲	S14=وجود سیاه‌چادر عشایر در منطقه
۰/۱۱۱	۳	۰/۰۳۷	۱۰۶	S15=وجود صنایع دستی (قالی، گلیم، جاجیم و...)
۰/۱۳۲	۳	۰/۰۴۴	۱۲۴	S16=محصولات طبیعی (دامی، کشاورزی و باغی)
۰/۱۳۲	۳	۰/۰۴۴	۱۲۵	S17=امنیت بالای منطقه
۰/۱۴۱	۳	۰/۰۴۷	۱۲۵	S18=برگزاری جشنواره گردو و برف
۰/۰۸۲	۲	۰/۰۴۱	۱۱۷	S19=ایجاد نمایشگاه‌ها و فروشگاه‌های محصولات طبیعی
۰/۱۳۸	۳	۰/۰۴۶	۱۲۹	S20=آداب‌ورسوم جامعه محلی
۰/۱۲۹	۳	۰/۰۴۳	۱۲۳	S21=بهبود کیفیت واحدهای مسکونی از لحاظ تجهیزات
۰/۱۳۸	۳	۰/۰۴۶	۱۲۹	S22=بهبود امکانات و تسهیلات (آب، برق، تلفن، اینترنت)
۳/۰۵۳		۱	۲۸۰۴	جمع

جدول ۸. نقاط ضعف مؤثر بر خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا

وزن نهایی	رتبه	میانگین وزنی (ضریب ثانویه)	ضریب اولیه	نقاط ضعف
۰/۱۵۶	۳	۰/۰۵۲	۱۲۵	W1=عدم وجود امکانات لازم جهت تبلیغ خانه‌ها
۰/۱۰۲	۲	۰/۰۵۱	۱۲۲	W2=نبود امکانات اقامتی و پذیرایی مناسب
۰/۰۹۸	۲	۰/۰۴۹	۱۱۶	W3=نبود امکانات رفاهی
۰/۱	۲	۰/۰۵۰	۱۲۰	W4=نبود امکانات بهداشتی - درمانی مناسب
۰/۱۰۶	۲	۰/۰۵۳	۱۲۶	W5=کمبود زیرساخت‌های کالبدی (پارکینگ، سرویس بهداشتی)
۰/۱۶۵	۳	۰/۰۵۵	۱۳۳	W6=مشکلات حمل‌ونقل (وسیله نقلیه و جاده)
۰/۱۶۸	۳	۰/۰۵۶	۱۲۳	W7=تخریب برخی از خانه‌های اکولوژیکی
۰/۱	۲	۰/۰۵۰	۱۱۸	W8=عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش‌دیده در رابطه با خانه‌ها
۰/۱۴۷	۳	۰/۰۴۹	۱۱۷	W9=فقدان مراکز تولیدی مصالح ساختمانی بومی
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	۱۲۷	W10=عدم رعایت حریم خصوصی برخی خانه‌ها (نداشتن حیاط)
۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	۱۲۹	W11=ایجاد دوگانگی ساختی در بافت سنتی
۰/۱۵۶	۳	۰/۰۵۲	۱۲۵	W12=تمایل جوانان جهت مهاجرت به شهرها
۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	۱۳۱	W13=عدم آموزش روستاییان جهت ساخت خانه‌ها
۰/۰۹۶	۲	۰/۰۴۸	۱۱۴	W14=نبود مدیریت صحیح جهت اداره خانه‌ها
۰/۱	۲	۰/۰۵۰	۱۲۰	W15=بارندگی شدید و احتمال وقوع سیل
۰/۱۵۶	۳	۰/۰۵۲	۱۲۴	W16=عدم فرهنگ‌سازی جامعه محلی جهت حفاظت از خانه‌ها
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	۱۲۶	W17=آجاره غیرمجاز خانه‌ها خارج از حیطه مدیریت
۰/۲۲۸	۴	۰/۰۵۷	۱۳۴	W18=مقاوم نبودن برخی از خانه‌ها در مقابل مخاطرات طبیعی
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	۱۳۳	W19=عدم آشنایی مردم محلی با منافع خانه‌های اکولوژیکی
۲/۸۷۴		۱	۲۳۶۳	جمع

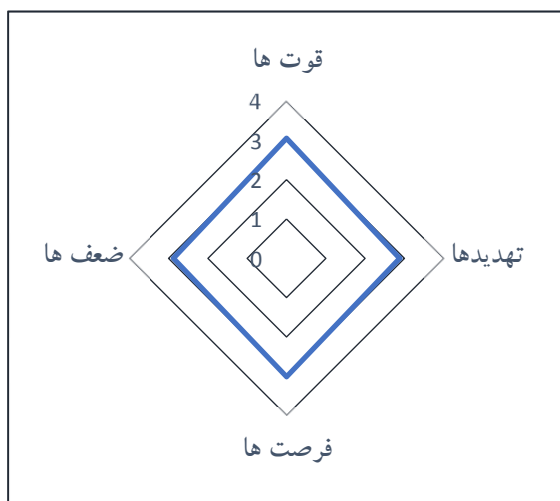
جدول ۹. فرصت‌های مؤثر بر خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا

وزن نهایی	رتبه	میانگین وزنی (ضریب ثانویه)	ضریب اولیه	فرصت‌ها
۰/۲۵۸	۳	۰/۰۸۶	۱۳۰	O1=سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت توسعه گردشگری
۰/۱۵۸	۲	۰/۰۷۹	۱۲۳	O2=جایگاه مناسب منطقه جهت هر نوع بازدهی سرمایه‌گذاری
۰/۳۲۸	۴	۰/۰۸۲	۱۲۹	O3=نزدیکی منطقه به مناطق با آب‌وهوای گرم (جیرفت، کهنوج و ...)
۰/۲۷۶	۳	۰/۰۹۲	۱۴۶	O4=افزایش طول مدت اقامت
۰/۲۴۹	۳	۰/۰۸۳	۱۳۱	O5=جذب گردشگر در فصل سرد سال

۰/۲۴	۳	۰/۰۸۰	۱۲۷	O6= ایجاد اشتغال در بخش خدماتی مربوط به خانه‌ها
۰/۱۵۶	۲	۰/۰۷۸	۱۲۴	O7= توسعه کوهنوردی در منطقه
۰/۳۲۸	۴	۰/۰۸۲	۱۳۰	O8= شناخته بودن محصولات طبیعی منطقه در سراسر استان
۰/۱۶۶	۲	۰/۰۸۳	۱۳۲	O9= زادگاه چند تن از مشاهیر
۰/۲۸۹	۳	۰/۰۸۵	۱۳۴	O10= تمایل مردم شهر جهت زندگی در روستا (تعطیلات)
۰/۲۲۵	۳	۰/۰۸۵	۱۳۴	O11= برنامه احداث تله کابین از هنزا تا تخت سرطشتک
۰/۳۴	۴	۰/۰۸۵	۱۳۴	O12= برنامه احداث بزرگ‌ترین پیست اسکی خاورمیانه
۳/۰۱۳		۱	۱۵۷۳	جمع

جدول ۱۰. تهدیدهای مؤثر بر خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا

وزن نهایی	رتبه	میانگین وزنی (ضریب ثانویه)	ضریب اولیه	تهدیدها
۰/۲۱۶	۳	۰/۰۷۲	۱۳۵	T1= برنامه ساخت هتل در شهرستان رابر و بخش هنزا
۰/۱۲۸	۲	۰/۰۶۴	۱۲۴	T2= عدم توجه مسئولین به ساخت‌وساز در مناطق خطرناک (نزدیک کوه)
۰/۱۱۲	۲	۰/۰۶۰	۱۱۶	T3= پایین بودن تبلیغات جهت معرفی خانه‌های اکولوژیکی برای اقامت
۰/۲۰۱	۳	۰/۰۶۷	۱۲۹	T4= نبود برنامه صحیح در جهت اداره خانه‌ها
۰/۲۱	۳	۰/۰۷۰	۱۳۴	T5= عدم وجود افراد خبره جهت ساخت خانه‌های مناسب
۰/۱۹۸	۳	۰/۰۶۶	۱۲۷	T6= نبود استانداردهای معین ساخت خانه توسط سازمان‌های مربوطه
۰/۲۱۳	۳	۰/۰۷۱	۱۳۳	T7= افزایش قیمت مصالح ساختمانی بومی
۰/۲۶	۴	۰/۰۶۵	۱۲۴	T8= فقدان برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولتی جهت راه‌اندازی خانه‌ها
۰/۱۹۸	۳	۰/۰۶۶	۱۲۷	T9= ازدیاد ناهنجاری‌ها با ورود گردشگران (کاهش امنیت)
۰/۲۱۱	۳	۰/۰۷۰	۱۳۳	T10= تمایل مردم و سازمان‌ها جهت ساخت خانه‌های مدرن
۰/۱۸۶	۳	۰/۰۶۲	۱۱۹	T11= افزایش درگیری بین گردشگران و مردم روستاها
۰/۱۹۸	۳	۰/۰۶۶	۱۲۷	T12= افزایش ساخت‌وسازهای غیرمجاز
۰/۱۳	۲	۰/۰۶۵	۱۲۵	T13= تغییر چشم‌اندازهای روستا با استفاده از مصالح غیربومی
۰/۱۳۴	۲	۰/۰۶۷	۱۲۸	T14= فقدان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت راه‌اندازی خانه‌ها
۰/۲۷۶	۴	۰/۰۶۹	۱۳۱	T15= عدم توجه مسئولین به اهمیت و ساخت خانه‌ها
۲/۸۷۹		۱	۱۹۱۲	جمع

شکل ۲. بررسی تطبیقی SWOT از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها

شکل (۲) نشان می‌دهد که کشیدگی نمودار با مجموع امتیاز وزنی $3/053$ و $3/013$ به ترتیب به سمت نقاط قوت و فرصت‌ها میل می‌کند و نشان‌دهنده آن است که راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی بخش هنرا در وضعیت خوبی قرار دارد. لزوم توجه اساسی و برنامه‌ریزی جامعه و مناسب جهت تبدیل ضعف‌ها و فرصت‌ها به نقاط قوت و از طرف دیگر کاهش تهدیدات و مقابله با آن بسیار ضروری است.

مرحله هفتم: پس از مشخص شدن وضعیت کلی متغیرهای موردبررسی باید به بررسی و تحلیل عوامل استراتژیک (SFAS) پرداخته شود. در بخش مربوط به بررسی تحلیل عوامل استراتژیک باید به عواملی پرداخت که دارای بالاترین وزن بوده‌اند. بر اساس نتایج بخش‌های قبلی نتایج تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک (SFAS) در جدول ۱۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۲. نتایج تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک (SFAS)

وزن نهایی	رتبه	وزن	عوامل استراتژیک
۰/۲۱۹	۳	۰/۰۷۳	S2= آب و هوای چهار فصل و تنوع اقلیم
۰/۱۷۶	۴	۰/۰۴۴	S3= مناظر طبیعی و چشم اندازهای فراوان
۰/۱۸۴	۴	۰/۰۴۶	S6= تعدد خانه‌ها با بافت سنتی
۰/۱۹۲	۴	۰/۰۴۸	S11= استفاده از مصالح بومی جهت ساخت خانه‌ها
۰/۱۴۱	۳	۰/۰۴۷	S18= برگزاری جشنواره گردو و برف

مرحله ششم: در مرحله ششم، ضرایب نهایی هر بخش با هم جمع و ضریب نهایی هر یک از بخش‌های چهارگانه (نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) محاسبه شد. پس از محاسبه مجموع وزن‌های نهایی هر یک از عوامل چهارگانه به منظور بررسی تطبیقی SWOT از وضع موجود (نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) و نیز استراتژی مناسب امتیاز نهایی هر یک از بخش‌ها نیز شد. نتیجه نهایی محاسبه مجموع وزن‌های نهایی عوامل چهارگانه در جدول ۱۱ نشان داده شده است. برای تحلیل بهتر مجموع وزن‌های نهایی عوامل چهارگانه (نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) از نمودار عنکبوتی نیز استفاده شد.

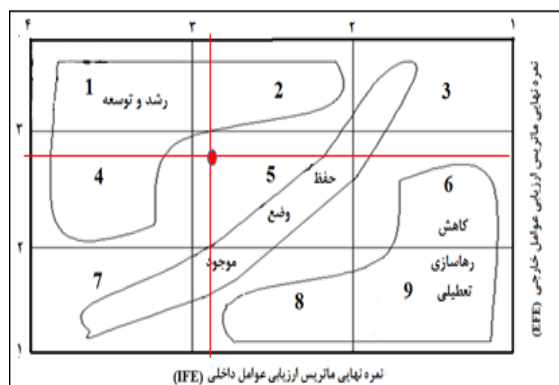
جدول ۱۱. امتیاز نهایی شاخص‌ها

شاخص	امتیاز نهایی
قوت‌ها	۳/۰۵۳
ضعف‌ها	۲/۸۷۴
فرصت‌ها	۳/۰۱۳
تهدیدها	۲/۸۷۹

با توجه به اینکه امتیاز نهایی عددی است بین ۱ تا ۴، لذا در بسیاری از منابع و مطالعات انجام شده، میانگین نمره نهایی را $2/5$ می‌دانند. همچنین هر قدر عدد مربوط به امتیاز نهایی به ۴ نزدیک‌تر باشد بدین معنی است که آن عامل در منطقه بسیار عالی یا بسیار قوی بوده است. اگر به ۱ نزدیک‌تر باشد به معنی ضعیف بودن آن عامل است. نتایج نشان داد که در بخش هنرا دارای نقاط قوت و فرصت بسیار شدیدی است.

۰/۱۶۸	۳	۰/۰۵۶	W7=تخریب برخی از خانه‌های اکولوژیکی
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	W10=عدم رعایت حریم خصوصی برخی خانه‌ها (نداشتن حیاط)
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	W17=اجاره غیرمجاز خانه‌ها خارج از حیطه مدیریت
۰/۲۲۸	۴	۰/۰۵۷	W18=مقاوم نبودن برخی از خانه‌ها در مقابل مخاطرات طبیعی
۰/۲۲۴	۴	۰/۰۵۶	W19=عدم آشنایی مردم محلی با منافع خانه‌های اکولوژیکی
۰/۳۲۸	۴	۰/۰۸۲	O3=نزدیکی منطقه به مناطق با آب‌وهوای گرم (جیرفت، کهنوج، بندرعباس و ...)
۰/۲۷۶	۳	۰/۰۹۲	O4=افزایش طول مدت اقامت
۰/۳۲۸	۴	۰/۰۸۲	O8=شناخته بودن محصولات طبیعی منطقه در سراسر استان
۰/۲۸۹	۳	۰/۰۸۵	O10=تمایل مردم شهر جهت زندگی در روستا (تعطیلات)
۰/۳۴	۴	۰/۰۸۵	O12=برنامه احداث بزرگ‌ترین پیست اسکی خاورمیانه
۰/۲۱۶	۳	۰/۰۷۲	T1=برنامه ساخت هتل در شهرستان رابر و بخش هنزا
۰/۲۱۳	۳	۰/۰۷۱	T7=افزایش قیمت مصالح ساختمانی بومی
۰/۲۶۰	۴	۰/۰۶۵	T8=فقدان برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولتی جهت راه‌اندازی خانه‌ها
۰/۲۱۱	۳	۰/۰۷۰	T10=تمایل مردم و سازمان‌ها جهت ساخت خانه‌های مدرن
۰/۲۷۶	۴	۰/۰۶۹	T15=عدم توجه مسئولین به اهمیت و ساخت خانه‌ها

ترسیم‌شده و به ۹ بخش جداگانه تقسیم شده است. این ۹ بخش نشان‌دهنده سه وضعیت برای سیستم مورد بررسی است. شکل (۳) نشان می‌دهد که تقاطع مجموع وزن عوامل داخلی و خارجی در قسمت ۵ قرار گرفته و این نشانگر این موضوع است که باید وضع موجود را در بخش هنزا حفظ کرد.

شکل ۳. ماتریس استراتژی‌ها و اولویت‌های اجرایی
SWOT با استفاده از روش IEA

مرحله هشتم: پس از مشخص کردن عوامل استراتژیک توسعه خانه‌های اکولوژیکی منطقه موردنظر، در این مرحله باید ماتریس استراتژی‌ها و اولویت‌های اجرایی SWOT با استفاده از روش IEA انتخاب گردد. بدین منظور ابتدا باید مجموع وزن نهایی عوامل داخلی و خارجی موردبررسی بر روی شکل موردنظر مشخص شود. در واقع، با مشخص شدن تقاطع مجموع وزن نهایی عوامل داخلی و خارجی می‌توان عنوان کرد که چه راهبردی برای توسعه و راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی در بخش هنزا مناسب‌تر است. پس از بررسی راهبردهای موجود برای سیستم مورد نظر، می‌توان ماتریس استراتژی‌ها و اولویت‌های اجرایی (روش IEA) را بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده در بخش‌های قبلی ترسیم کرد.

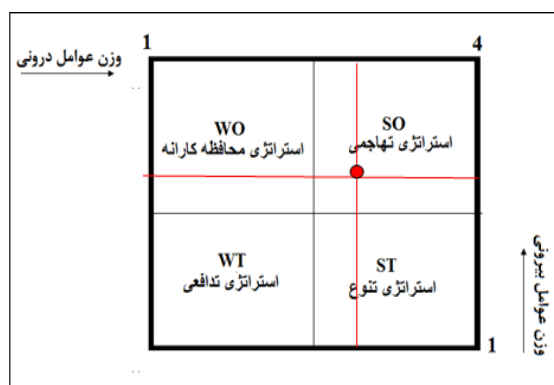
در شکل (۳) ماتریس استراتژی‌ها و اولویت‌های اجرایی SWOT نشان داده شده است. این ماتریس بر روی محور افقی (محور X) و محور عمودی (محور Y)

- توسعه خانه‌های اکولوژیکی به‌منظور درگیر کردن گردشگران در فعالیتهای کشاورزی.
- احداث نمایشگاه‌های صنایع دستی و محصولات طبیعی توسط عشایر و مردم روستا.
- احداث کمپ‌های عشایری در منطقه برای اقامت گردشگران در فصل تابستان.
- آموزش نیروی کار متخصص در زمینه بهره‌برداری از خانه‌های اکولوژیکی.

- توسعه خانه‌های اکولوژیکی در روستاهای مستعد.
- افزایش طول مدت اقامت گردشگران از طریق فراهم کردن امکانات اقامتی به‌خصوص خانه‌های اکولوژیکی.
- استفاده از خانه‌های اکولوژیکی به‌منظور کمک به گردشگری پایدار.
- جلوگیری از اجاره غیرمجاز خانه‌های اکولوژیکی (افزایش مسائل امنیتی گردشگران).
- برگزاری جشنواره‌های سالانه گردو و برف.
- تشویق مردم روستاها به ساخت خانه‌های اکولوژیکی (نه خانه‌های مدرن).

ب) راهبردهای بازنگری (WO)

- در راهبردهای بازنگری یا راهبردهای حداقل - حداکثر، ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف مجموعه تأکید می‌شود:
- استفاده از کارشناسان و مردم بومی به‌منظور برنامه‌ریزی برای راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی.
- بسترسازی برای سرمایه‌گذاری از سوی بخش خصوصی در زمینه توسعه و راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی.
- ایجاد زیرساخت‌های ارتباطی، رفاهی، اقامتی و احداث امکانات تفریحی و ورزشی.
- جذب سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و دولتی به‌منظور تقویت زیرساخت‌های اقامتی، رفاهی، بهداشتی درمانی.
- ایجاد تسهیلات فرهنگی و تفریحی و افزایش مکان‌های عمومی، به‌خصوص نزدیک به خانه‌های اکولوژیکی.

شکل ۴. نمودار تعیین اولویت استراتژی بر اساس روش IEA

با توجه به نتایج شکل (۳) و (۴) می‌توان عنوان کرد که بهترین استراتژی متناسب با وضعیت منطقه مورد مطالعه راهبرد رقابتی - تهاجمی است. این راهبرد با تمرکز بر حداکثر - حداکثر یا بر نقاط قوت درونی یا فرصت بیرونی استوار است. این استراتژی‌ها براساس بررسی راههایی که یک مجموعه می‌تواند برای بهره‌گیری از نقاط قوت خود و به‌منظور سود بردن از فرصت‌ها بپیماید طراحی می‌شوند. این راهبرد برخلاف راهبرد دفاعی که یک راه‌حل واکنشی (عکس‌العمل) است، راهبرد تهاجمی بوده و در واقع یک راه‌حل کنشگر (عمل) است.

استراتژی‌های تهاجمی (SO)

الف) راهبردهای اصلی که در آن تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است.

- توسعه گردشگری طبیعی به‌عنوان یکی از اشکال مهم گردشگری.
- مشارکت مردم در برنامه‌ریزی طرح‌ها و افزایش آگاه در زمینه راه‌اندازی خانه‌ها.
- تشویق مردم جهت راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی.
- آموزش ساخت صحیح خانه‌های اکولوژیکی و استفاده از مصالح بومی.
- جلوگیری از ساخت خانه‌ها در مناطق خطرناک.
- تبلیغ اقامت در خانه‌های اکولوژیکی به گردشگران.
- توسعه خانه‌های اکولوژیکی به دلیل وجود فرهنگ و آداب و رسوم سنتی.

- تغییر نگاه مسئولان به گردشگری و اختصاص اعتبارات کافی برای رفع تهدیدها و ضعف‌های گردشگری منطقه.
- ایجاد امکانات بهداشتی، مالی، خدماتی، ارتباطی و اقامتی به منظور جذب گردشگران.
- جلوگیری از تعارض بین گردشگران (به خصوص گردشگرانی که در منطقه اقامت دارند) و مردم.

بحث و نتیجه‌گیری

گردشگری روستایی راه‌حل کلی برای همه دردها و مشکلات نواحی روستایی نیست اما یکی از شیوه‌هایی است که ممکن است آثار اقتصادی مهمی داشته باشد و به کند شدن روند تخلیه سکونتگاه‌ها و کاهش مهاجرت روستایی کمک کند. رشد گردشگری به‌عنوان راهبردی برای توسعه روستایی تفکر نسبتاً جدیدی است که می‌تواند با ایجاد فعالیت‌های مکمل کشاورزی زمینه افزایش درآمد خانوارهای روستایی و اشتغال را فراهم کند. در زمینه توسعه گردشگری باید موانع و مشکلات را شناسایی کرد و آنها را از بین برد و عوامل جذب گردشگر را شناسایی و بهبود بخشید. توسعه خانه‌های اکولوژیکی یکی از راهکارهایی است که می‌تواند جهت جذب گردشگر مورد توجه قرار گیرد. خانه‌های اکولوژیکی می‌تواند نیاز گردشگران را رفع کند و منافعی را برای جامعه میزبان داشته باشد. بخش هنزا در استان کرمان با پتانسیل بالای گردشگری و طبیعت بکر، دارای روستاهایی با خانه‌های اکولوژیکی بسیار است که می‌توانند جهت اقامت گردشگران مورد استفاده قرار گیرند، به‌گونه‌ای که بافت اکولوژیکی روستا را هم حفظ می‌کنند. در این پژوهش پتانسیل‌ها و امکانات گردشگری بخش هنزا مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که بخش هنزا دارای پتانسیل بالای گردشگری است اما متأسفانه به لحاظ امکانات رفاهی وضعیت مناسبی ندارد. این منطقه فاقد امکانات اقامتی جهت اقامت گردشگران است و بهترین مکان اقامتی برای اقامت گردشگران از دید کارشناسان و گردشگران خانه‌های اکولوژیکی بودند. بنابراین، به بررسی نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهایی که در ارتباط با خانه‌های اکولوژیکی وجود داشت پرداخته شد و نتایج

- به حداقل رساندن اثرات ناشی از تعارض فرهنگ بین مردم و گردشگران با استفاده از دوره‌های آموزشی.
- اعطای وام به مردم جهت بازسازی و مرمت خانه‌های اکولوژیکی.
- احداث مزرعه‌های اکولوژیکی جهت توسعه آگروتوریسم.

ج) راهبردهای تنوع (ST)

- این راهبردها مبتنی بر حداکثر - حداقل بوده و در تنوع‌بخشی بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است. در این راهبرد نقاط قوت را به‌عنوان روشی برای پرهیز از تهدیدها مورد توجه قرار می‌دهند.
- ارائه تسهیلات به بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در زمینه خانه‌های اکولوژیکی.
- مجهز کردن خانه‌ها به لحاظ امکانات رفاهی (سرویس بهداشتی، آب، برق، گاز، لوازم آشپزخانه و...).
- افزایش اشتغال برای جوانان از طریق راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی.
- تنوع‌بخشی و توسعه برنامه‌های تبلیغاتی جهت معرفی خانه‌های اکولوژیکی.
- تغییر برنامه ساخت هتل در جهت راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی.
- جلوگیری از ساخت‌وسازهای غیرمجاز.
- احداث دیوار و حریم برای خانه‌ها.

د) راهبردهای تدافعی (WT)

- راهبرد (حداقل - حداقل) بر نقاط ضعف درونی و تهدیدهای بیرونی استوار است و اساساً ماهیتی تدافعی دارد.
- حفاظت و مرمت خانه‌های اکولوژیکی به‌خصوص خانه‌های قدیمی.
- اختصاص بودجه جهت تبلیغ گردشگری و خانه‌های اکولوژیکی به ترتیب در منطقه، استان و کشور.
- مشارکت دادن مردم بومی برای ایجاد امنیت گردشگران و افزایش امنیت در جهت جلوگیری از بروز تخلفات.
- تأمین پارکینگ مجزا برای هر خانه.

امامزاده (مطالعه موردی: شهرستان بوانات). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان. دانشکده علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی.

دادورخانی، فضیله؛ نیک سیرت، مسعود (۱۳۸۹). «برنامه‌ریزی راهبردی طبیعت‌گردی در روستاهای نواحی بیابانی (مطالعه موردی: روستای خرانق، شهرستان اردکان، استان یزد)». فصلنامه پژوهش‌های روستایی. شماره ۴. صص ۴۳.

رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سیدعلی؛ سپهوند، فرخنده؛ اکبریان ونیزی، سعید رضا (۱۳۹۱). «گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مطالعه موردی: بخش رودبار قصران، شهرستان شمیرانات)». مطالعه و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای. سال چهارم. شماره ۱۳. صص ۲۳-۴۰.

سعیدی، عباس؛ سلطان مقدس، ریحانه (۱۳۹۲). «نقش خانه‌های دوم در گردشگری و جریان سرمایه نواحی روستایی - بینالود خراسان رضوی». فصلنامه علمی- پژوهشی انجمن جغرافیای ایران. سال یازدهم. شماره ۳۶. صص ۵۳-۳۴.

سالنامه آماری استان کرمان (۱۳۹۲). دفتر آمار و اطلاعات و سیستم اطلاعاتی جغرافیایی (Gis).

ضرابی، اصغر؛ محمدی، جمال؛ فیروزی، مجید علی؛ گودرزی، مجید (۱۳۹۰). «برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری با استفاده از مدل سوات (SWOT)، (مطالعه موردی: شهرستان نورآباد ممسنی)». مجله برنامه‌ریزی فضایی. سال اول. شماره دوم. صص ۲۴-۱.

طرح گردشگری بندر هنزا (۱۳۸۷). سازمان میراث فرهنگی. صنایع‌دستی و گردشگری استان کرمان.

طرح جامع گردشگری شهر هنزا (۱۳۹۴). اداره مسکن و شهرسازی کرمان.

قدیری معصوم، مجتبی؛ استعلاجی، علیرضا؛ پازکی، معصومه (۱۳۸۹). گردشگری پایدار (روستایی و عشایری). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

مهدوی، مسعود؛ قدیری معصوم، مجتبی؛ سنایی، مهدی (۱۳۸۷). «نقش و تأثیر خانه‌های دوم بر ساختار اقتصادی، اجتماعی ناحیه کلاردشت تهران». پژوهش‌های جغرافیای انسانی. شماره ۶۵ صص ۳۱-۱۹.

مدل SWOT نشان داد که توسعه خانه‌های اکولوژیکی با استفاده از استراتژی‌های تهاجمی (SO)، تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است که باید از فرصت‌ها و ضعف‌ها در جهت قوت‌ها استفاده کرد و تهدیدها را به حداقل رساند. بنابراین به منظور تقویت امکانات اقامتی برای اقامت گردشگران در خانه‌های اکولوژیکی پیشنهادهایی همچون راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی و کمپ‌های عشایری برای اقامت در فصول مختلف، برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح جهت اداره خانه‌ها، مرمت و جلوگیری از تخریب خانه‌های اکولوژیکی، تشویق جامعه محلی به راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی برای اقامت گردشگران و ارائه استانداردهای مشخص توسط سازمان گردشگری در رابطه با خانه‌های اکولوژیکی قابل توجه است.

منابع

اکبریور سراسکانرود، محمد (۱۳۹۰). «سنجش تأثیرات گسترش گردشگری بر ابعاد توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهرستان هشتروند)». فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای. سال اول. شماره سوم. صص ۹۳-۱۰۴.

اکبریان رونیزی، سعیدرضا؛ محمد پورچابری، مرتضی (۱۳۹۲). پروژه اثرات زیست‌محیطی گردشگری خانه‌های دوم با تأکید بر جامعه میزبان (مطالعه موردی: روستاهای استان البرز). دومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت زیست‌محیطی. دانشکده محیط زیست. دانشگاه تهران.

پاپلی یزدی، محمدحسین؛ سقایی، مهدی (۱۳۸۵). گردشگری (ماهیت و مفاهیم). تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

تقوایی، مسعود؛ کیومرثی، حسین (۱۳۹۱). کاربرد تکنیک‌ها و مدل‌ها در برنامه‌ریزی و مدیریت توریسم. اصفهان: شاخص پژوه.

جمعه‌پور، محمود؛ احمدی، شکوفه (۱۳۹۰). «تأثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای برغان، شهرستان ساوجبلاغ)». پژوهش‌های روستایی. سال دوم. شماره ۲. صص ۶۳-۳۳.

حسام‌پور، محمد دهقان (۱۳۹۲). برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی با تأکید بر روستاهای دارای

وبسایت رسمی بخش هنرا . (<http://bhanza.ir>)

Choi, C.; Sirakaya, E. (2006). "Measuring Residents Attitude Toward Sustainable Tourism Development of Sustainable Tourism of Sustainable". *Tourism Scale Jurnal of Travel Research*. 43. Pp. 380- 394.

Dissart, J. C.; Marcouiller, D. W. (2012). "Rural Tourism Production and the Experience-scape". *Tourism Analysis*. 17 (6). Pp. 691-704.

Fredrik Rye, Johan (2011). "Conflicts and contestations, Rural populations perspectives on the second homes phenomenon". *Journal of Rural Studies* 27. 263e274. Contents lists .

Goodwin, H. (1996). "In Pursuit of Ecotourism". *Biodiversity and Conservsion* 5(3). Pp. 277-291.

Garcia Roman, et al. (1995). "Farm Tourism in Spain" *Annals of Tourism Research* 22. Pp. 267-282.

Grgi, et. al.; Zimbrek, T.; Tratnik, M.; Markovina, J.; Jura, J. (2010).

"Quality of life in rural areas of To stay or to leave?". *African Journal of Croatia Agricultural Research*. Pp. 653-660.

Megehe, N. G.; K. L. Andereck (2004). "Factor Predication Rural Residents Support of Tourism". *Journal of Travel Research*. Vol 43.

Matias, A.; Nijkamp, P.; Sarmiento, M. (eds.) (2011). *Tourism Economics Impact Analysis*. Springer: Lisboa.

Sharply, R. (2002). "T Rural Tourism and the Callaged of Tourism Diversification: The Cace of Cyprus". *Tourism Management*. Vol. 23. Pp. 233-344.

Ying. T.; Zhone, Y. (2007). "community, governments and exter capitals in china's rural cultural tourism: A comparative study of two adjacent village". *Tourism management* 28. Pp. 96-107.